

ADVIES

**de rol van de
schoolbestuurder in
het versterken van de
basisvaardigheden**

≡ Voorwoord & inhoudsopgave

Beste collega,

Goed onderwijs voor alle kinderen, dat is onze bestuurlijke verantwoordelijkheid. Dit hebben we als vereniging vastgelegd in de Code Goed Bestuur én onze Strategische Agenda. Binnen goed onderwijs spelen de basisvaardigheden een belangrijke rol. Een thema waar momenteel veel over te doen is, zowel binnen het primair onderwijs als vanuit de politiek. Tegen dit licht hebben wij, als Adviesgroep Basisvaardigheden, ons het afgelopen half jaar gebogen over de vraag wat schoolbesturen kunnen doen om de basisvaardigheden binnen de schoolorganisatie te verstevigen. Niet alleen bezien vanuit de kwalificerende kant van het onderwijs, maar ook vanuit de andere doeldomeinen van Biesta: socialisatie en subjectificatie.

Maar hoe zorgen we voor steengoed onderwijs? Een vraag waar geen eenvoudig antwoord op is. Dit begint deels bij onze eigen verwachtingen. Als wij leerlingen zo goed mogelijk geletterd en gecijferd voor willen bereiden op hun toekomst, waarom nemen we dan genoegen met een uitstroom op het

fundamenteel niveau? Wat ons betreft nemen we het streefniveau als norm, waarbij we rekenen, taal, burgerschap en digitale geletterdheid in samenhang bezien en zorgen voor integratie met andere vakken.

Dit en meer van onze bevindingen lees je in dit advies. Bij de totstandkoming hebben wij ons laten inspireren door inzichten en experts uit de wetenschap. Ook bieden wij je handvatten om de basisvaardigheden binnen jouw schoolorganisatie te verstevigen.

Met vriendelijke groet,

Annet Dries (SIKO), Karen Peters (STEV), Marten Elkerbout (Spaarnesant), Jasmijn Kester (Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam), Sylvia Veltmaat (Flores Onderwijs), Freek ten Klooster (VCO), René Tromp (SCOH) en Marleen Remmers (Het Sticht).

Lees het interview met voorzitter Sylvia Veltmaat

Bronnen & Leestips

ADVIES 1

**Stel hoge
verwachtingen**

ADVIES 2

**Breng focus aan binnen
de organisatie**

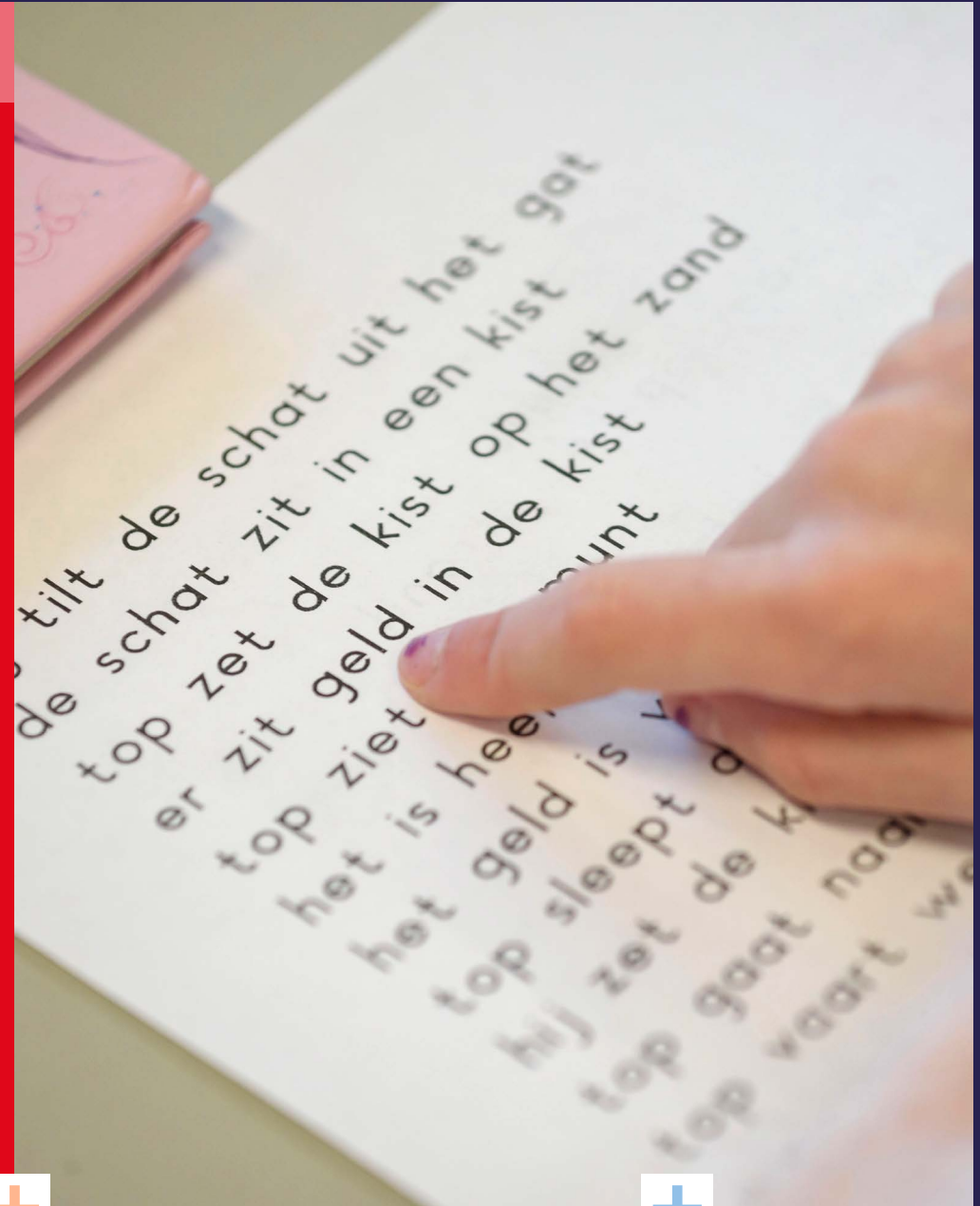
ADVIES 3

**Breng kennis
de organisatie in**

Bevindingen

- **Er is een kleine standaarddeviatie tussen de laagst- en hoogst scorende leerlingen (TIMMS, 2019)**
Dit toont onder andere aan dat onze basiskwaliteit goed is, maar dat er wel een groep leerlingen is die meer uitgedaagd zouden kunnen worden.
- **Focus ligt op basiskwaliteit i.p.v. excellerende leerlingen**
Zo richten beleidsinterventies zich voornamelijk op de zwakkere scholen en hebben sommige scholen onvoldoende scherp wat de betekenis is van 1F en 2F/1S. Bij het streefniveau (1S/2F) gaat het over het 'weten waarom', bijvoorbeeld of je de trein nog redt bij vertraging. Dit is belangrijke kennis om maatschappelijk redzaam te zijn.
- **Veel scholen richten zich onbewust op het 1F-niveau**
Hiermee wordt de lat ook onbewust te laag gelegd. Onder andere doordat het 1S-niveau zich door gestandaardiseerde toetsen moeilijker laat meten. Tegelijkertijd baseren lesmethodes zich op de toetsen, waardoor het lesmateriaal zich voornamelijk op het 1F-niveau richt.
- **Cijfers bevestigen dit beeld**
Voor lezen en rekenen ligt de 1F-ambitie op 85 procent en de 1S/2F ambitie op 65 procent. Voor rekenen werd dit in schooljaar 2021-2022 door respectievelijk 93 procent en 42 procent van de leerlingen behaald. Voor lezen werd dit in schooljaar 2021-2022 door respectievelijk 98 procent en 73 procent behaald. (Bron: Staat van het Onderwijs 2023)

Stel hoge verwachtingen

Breng focus aan binnen de organisatie

Breng kennis de organisatie in

Adviezen

- **Neem het 1S/2F-niveau als norm**

Stel hoge verwachtingen aan je onderwijs en neem 1S/2F als norm. Binnen het bestuursgerichte toezicht van de Inspectie van het Onderwijs is het mogelijk om als bestuurder zelf een hogere ambitie te formuleren. Houd hierbij rekening met de context van de school.

- **Breng kennis over de referentieniveaus de organisatie in**

Waar staan 1F, 2F/1S voor? Hoe laten we dat zien? En wat betekent het voor het curriculum om een leerling, geletterd en gecijferd, maatschappelijk redzaam te laten zijn? Stimuleer en faciliteer het gesprek over deze vragen binnen je organisatie.

- **Zorg voor een breed aanbod aan rijke teksten**

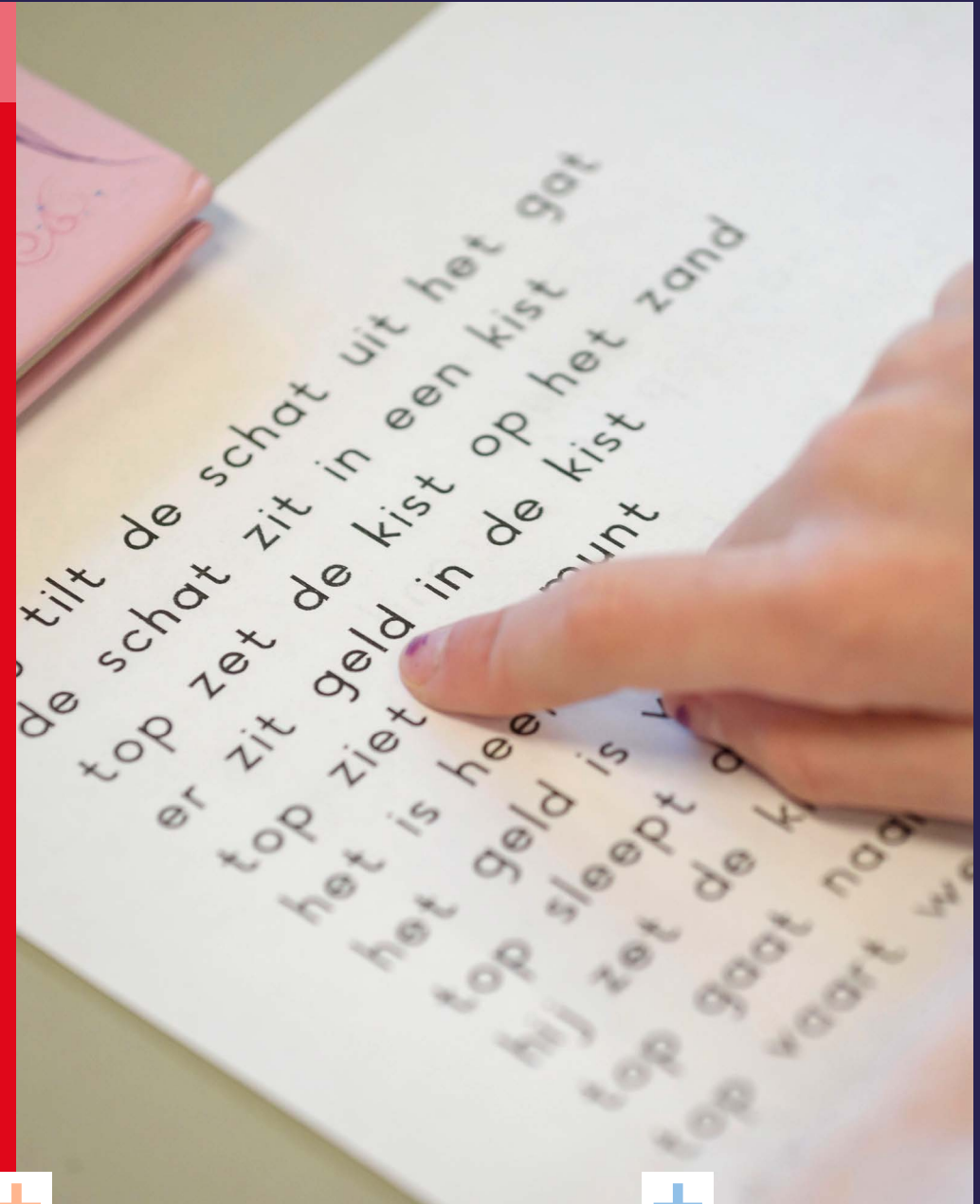
Rijke teksten dragen bij aan de woordenschat-, lees- en schrijfontwikkeling van leerlingen en helpt hen om de wereld om hen heen beter te begrijpen.

- **Werk aan samenhang in het onderwijsaanbod**

Het in samenhang aanbieden van vaardigheden zorgt ervoor dat domeinen elkaar versterken. Denk bijvoorbeeld aan begrijpend lezen bij het aanbieden van wereldoriëntatie. Leerlingen zien nu vaak de betekenis en samenhang van de losse onderdelen niet en kunnen daardoor de verbinding naar andere contexten niet maken.

- **Stimuleer een kritische blik op het aangeboden curriculum, de samenhang daartussen en toetsing**

Sluit het lesaanbod aan bij onze ambitie? Is het aanbod dekkend en voldoende in samenhang? Worden de doelen op de juiste manier aangeboden? Meet de toets wat je wil meten? Faciliteer het gesprek hierover binnen je schoolorganisatie.

Stel hoge verwachtingen

Breng focus aan binnen de organisatie

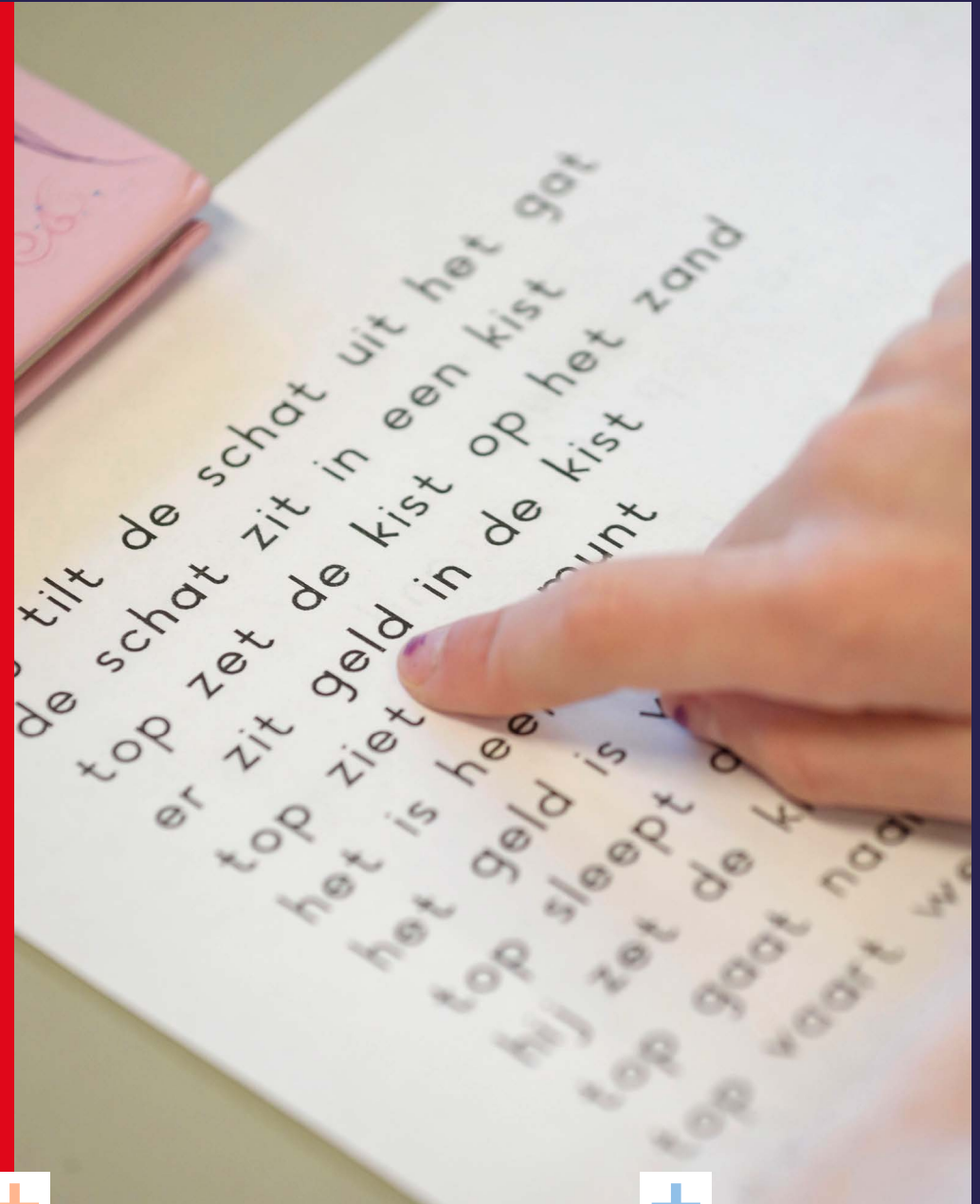
Breng kennis de organisatie in

Tips

- Breng kennis over de referentieniveaus de organisatie in. Nodig daarvoor bijvoorbeeld SLO uit. Waar staan 1F, 2F/1S voor? Hoe laten we dat zien? En wat betekent het voor het curriculum om een leerling maatschappelijk redzaam te laten zijn?

Praktische tools

- Ga aan de slag met het werkdocument '[Stel schooleigen doelen](#)'
- Benut het model [Regie op Onderwijskwaliteit](#)
- Stimuleer het gebruik van bijvoorbeeld www.rijketeksten.org

Stel hoge verwachtingen

Breng focus aan binnen de organisatie

Breng kennis de organisatie in

Bevindingen

- **De huidige kerndoelen bieden maar beperkt houvast aan schoolorganisaties**
Daarom is niet duidelijk wat leerlingen in acht jaar basisonderwijs moeten leren. De huidige kerndoelen zijn onvoldoende helder en behoeven actualisatie.
- **Het ontbreekt aan een gezamenlijke visie op het 'waartoe' van het onderwijs**
We beperken ons vaak tot meetbare resultaten zoals toetsen en de kwaliteitseisen van de Inspectie van het Onderwijs. We hebben een minder gedeeld repertoire om de brede ontwikkeling van leerlingen zichtbaar te maken.
- **Interventies zijn onvoldoende evidence-informed**
En onvoldoende gericht op het versterken van de onderwijsprofessional
Dit geldt voor lesmethoden, toetsen maar ook voor het masterplan basisvaardigheden.
- **Basisvaardigheden worden vaak als aparte vakken aangeboden**

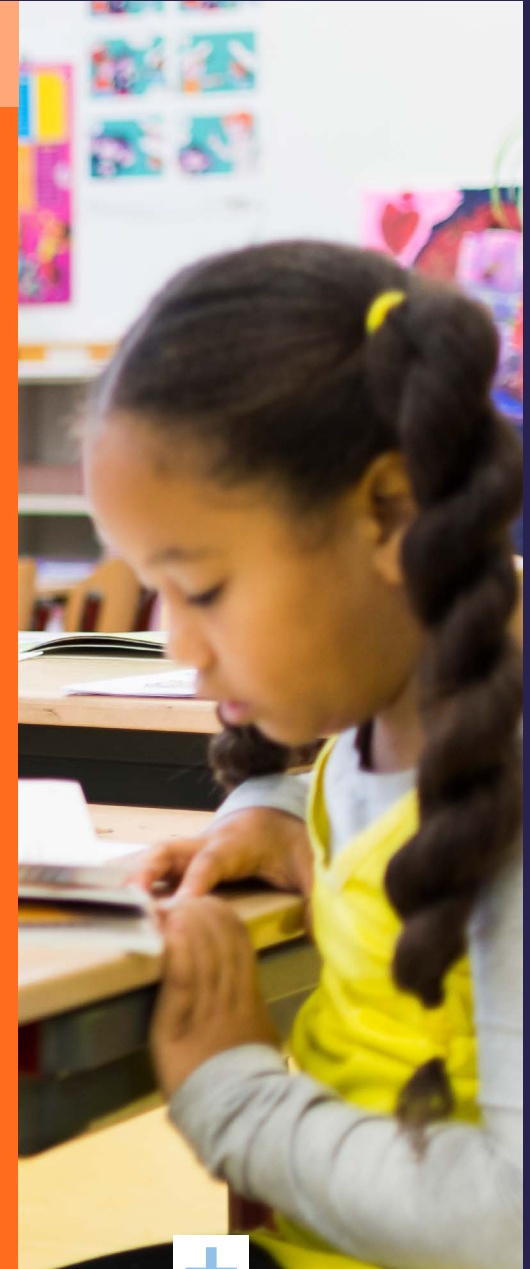
Stel hoge verwachtingen

Breng focus aan binnen de organisatie

Breng kennis de organisatie in

Adviezen

- **Formuleer als vereniging een gezamenlijke visie op het primair onderwijs**
Zowel op het niveau van de onderwijsorganisatie als de sector, hierbij rekening houdend met de diversiteit.
- **Benut succesfactoren uit Goed Worden Goed Blijven (plus)**
Zo leren we van elkaar en versterken we de onderwijskwaliteit.
- **Breng focus aan op alle niveaus binnen je schoolorganisatie**
Als bestuurder heb je een belangrijke rol in het formuleren van de gezamenlijke visie op waartoe het onderwijs dient. Deze visie bepaalt de focus van de organisatie. Zo werkt de hele organisatie aan hetzelfde doel.
- **Schep de juiste randvoorwaarden voor een kwaliteitscultuur**
Organiseer kwaliteitszorg niet van je af, maar blijf in dialoog met schoolleiders en onderwijsprofessionals.
- **Zorg voor een geïntegreerd onderwijsaanbod en bied de vakken in samenhang aan**
Dit versterkt de onderwijskwaliteit en de algemene kennis en vaardigheden van leerlingen.
- **Versterk je schoolleider(s)**
Door de alledaagse hectiek komen schoolleiders soms helaas te weinig toe aan onderwijskundig leiderschap. Help je schoolleider(s) bij het prioriteren en fungeer als sparringpartner.

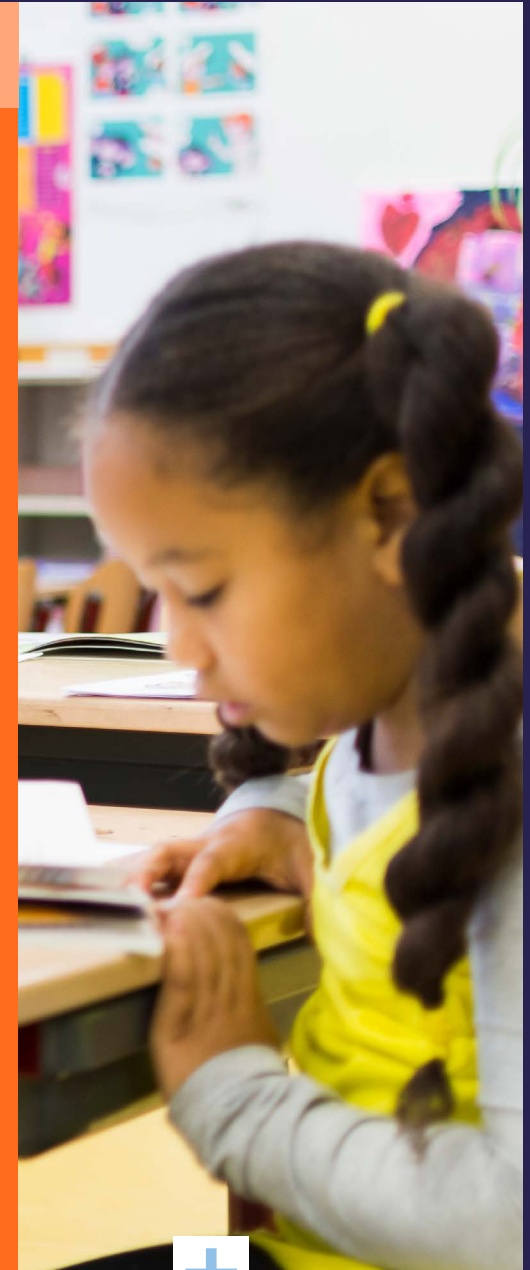
Stel hoge verwachtingen

Breng focus aan binnen de organisatie

Breng kennis de organisatie in

BEVINDINGEN

ADVIEZEN

TIPS & TOOLS

Tips

- Raadpleeg de adviseurspoule van Goed Worden Goed Blijven (Plus) of volg scholing ten aanzien van kwaliteitszorg.
- Laat je inspireren door de [Kennistafel Effectief Leesonderwijs](#)
- Maak gebruik van de Kwaliteitswaaier '[Effectief onderwijs in begrijpend lezen](#)'
- Benut scholingsruimte of een huisacademie om onderwijskundig leiderschap onder de aandacht te brengen.

Praktische tools

- Benut het model [Regie op Onderwijskwaliteit](#) om een gezamenlijke visie op onderwijskwaliteit te ontwikkelen.

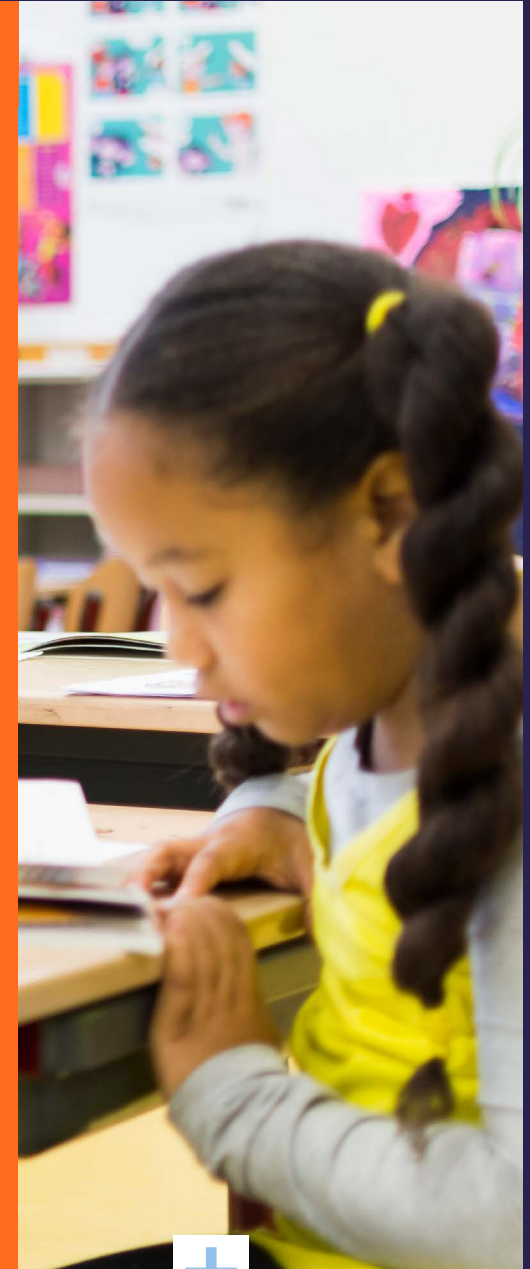
Stel hoge verwachtingen

Breng focus aan binnen de organisatie

Breng kennis de organisatie in

BEVINDINGEN

ADVIEZEN

TIPS & TOOLS

Bevindingen

- **Kennis is vaak versnipperd en sluit onvoldoende aan op de dagelijkse onderwijspraktijk**

Het ontbreekt aan een sterke kennisinfrastructuur waar scholen en wetenschap effectief en wederkerig kennis uitwisselen. Hierdoor maken scholen soms (onbewust) verkeerde keuzes met betrekking tot effectieve interventies of lesmethodes. De PO-Raad en de Galan Groep hebben hier [verschillende rapporten](#) over gepubliceerd.

- **Lesmethodes brengen het risico mee dat leraren minder kritisch naar hun onderwijs kijken**

Lesmethodes bieden houvast, structuur en leveren tijdswinst op. Wanneer het aan voldoende kennis ontbreekt is het lastig om de achterliggende doelen te blijven zien en kritisch op het eigen onderwijsproces te reflecteren.

- **Het ontbreekt aan balans tussen wetenschap en dagelijkse onderwijspraktijk**

Gelijkwaardige samenwerking tussen wetenschap en scholen draagt bij aan het effectief ontwikkelen van evidence-informed interventies.

- **Volg nooit blindelings een interventie maar kijk naar de context van de klas**

De relevantie en effectiviteit van interventies worden beïnvloed door de specifieke context van de klas en school.

- **Er zijn zorgen over de kwaliteit van de lerarenopleidingen en de curriculum-bekwaamheid van leraren**

Mirjam Snel, hoofddocent taal/lezen aan de pabo van de Hogeschool Utrecht en voorzitter van de Kennistafel Effectief Leesonderwijs: "Studenten gaan gedurende de opleiding vaak van toets naar toets. Zo komen kennis, vaardigheden en attitude niet voldoende 'in hun dna' terecht. Het curriculum zou cumulatief opgebouwd moeten zijn; waarin de leerstof wordt herhaald, steeds iets complexer."

Stel hoge verwachtingen

Breng focus aan binnen de organisatie

Breng kennis de organisatie in

BEVINDINGEN

ADVIEZEN

TIPS & TOOLS

Adviezen

- **Stimuleer een lerende cultuur in de school en zorg voor de randvoorwaarden om evidence-informed te werken**
Zorg voor hoogwaardige kennis ten aanzien van effectieve interventies binnen je organisatie.
- **Versterk de samenwerking tussen scholen, opleidingen en kennisinstellingen**
Een effectieve interventie in het onderwijs is onderbouwd met zowel inzichten uit de wetenschap als kennis uit de dagelijkse praktijk.
- **Houd je onderwijskundige kennis up-to-date**
Als bestuurder ben je een kritische gesprekspartner voor schoolleiders. Om deze rol te kunnen vervullen moet je verstand hebben van kwaliteitszorg en weten waar effectieve interventies op gestoeld zijn.
- **Ga in gesprek met lerarenopleidingen**
Hoe kunnen leraren zo opgeleid worden dat zij over de juiste kennis en vaardigheden beschikken om voor de klas te kunnen staan? Mis je bijvoorbeeld specifieke kennis bij startende leraren of is er een gebrek aan begeleiding tijdens de stage?

Stel hoge verwachtingen

Breng focus aan binnen de organisatie

Breng kennis de organisatie in

BEVINDINGEN

ADVIEZEN

TIPS & TOOLS

Tips

- Benut het [platform Samen Opleiden & Professionaliseren](#) om de samenwerking met lerarenopleidingen te versterken.
- Doe inspiratie op via het [Platform Samen Onderzoeken](#)

Praktische tools

- Maak gebruik van de [Kwaliteitswaaier 'Effectief onderwijs in begrijpend lezen'](#)
- Ga samen met schoolleiders en onderwijsprofessionals aan de slag met de online [Leeromgeving Onderzoekscultuur](#)
- Lees tips en krijg handvatten in ['Sleutels voor evidence-informed werken'](#)

Stel hoge verwachtingen

Breng focus aan binnen de organisatie

Breng kennis de organisatie in

Bronnen

De adviesgroep heeft zich laten informeren door literatuur en recente factsheets over basisvaardigheden (o.a. SLO en Onderwijsinspectie) en daarnaast door Anna Bosman (Hoogleraar orthopedagogiek leren en ontwikkeling, tevens opleidingsdirecteur PWPO aan de Radboud Universiteit), Ronald Keijzer (Lector Hogeschool Ipabo op het gebied van rekenen en wiskunde) en de Onderwijsraad met haar rapport 'Taal en rekenen in het vizier'.

Leestips

- [Leve het Onderwijs](#) maakt zich hard voor een alternatieve manier van toetsen.
- Lees het [artikel in Didactief](#) van Eva Naaijken en Martin Bootsma over hoe gestandaardiseerde toetsen andere resultaten lieten zien dan hun eigen metingen.
- [International Science and Evidence Based Education \(ISEE\) Assessment](#). Dit UNESCO rapport over onderwijs bevat bevindingen en aanbevelingen die aansluiten op dit advies en één en ander in ruimer internationaal perspectief plaatsen.

Lees het interview met voorzitter Sylvia Veltmaat

Bronnen & Leestips

ADVIES 1

**Stel hoge
verwachtingen**

ADVIES 2

**Breng focus aan binnen
de organisatie**

ADVIES 3

**Breng kennis
de organisatie in**

